

Naročnina: Za tuzemstvo z dostavo mesečno Din 5, četrtletno Din 15, polletno Din 30, celoletno Din 60; za inozemstvo Din 60 in poština posebej — Oglasi po dogovoru.

SOCIALIST

Izhaja vsak ponedeljek ob 9 uri dopoldne.
Nefrankirana in nepodpisana pisma se ne sprejemajo.
Sedež uredništva in uprave Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstropje.

Glasilo socialistične stranke Jugoslavije

Stev. 10.

Ljubljana, dne 10. marca 1924.

II. leto.

Pustna politika.

Ne vemo ali je bilo na pust ali na pepelnico sredo, — v pustnem času pa je bilo, ko se je postavila vsa naša politika na glavo.

Gospod Janez Predavec je prispel v Beograd, da pripravi kvartirje za poslance od HRSS.

Opozicijski blok je gotov, klerikaleci, demokrati, Turki in Hrvati so stopili v sveti zakon. Ta zakon je pa tak, da ga naši pošteni Kranjci ne morejo smatrati za kaj drugega, ko za nagnusno prešustvo.

Klerikaleci so se borili tri leta proti strašni demokratski korupciji. Kot sveti Jurij na konju so se zaganjali v zmaja, ki res ni bil nehudoben. Pravoveren slovenski kristjan je gledal s pobožno zamaknenostjo na sveto podobo tega Jurija in je upal, da bo on svet odrešil. Mi smo se pa že od nekdaj bali, da je ta svetnik le Luciferjeva potpora, ki se bo spremenila, ko se dopolnejo leta čakanja in kujanja sama v zmaja.

Mi smo z vso gotovostjo vedeli, da bodo klerikaleci šli v vlado. Da bodo šli, — pa če se jim da le kosček vsega tega, — kar je bilo zanje od prvega početka dosegljivo. Mislili smo pa, da pojdejo v vlado z radikaleci.

Zakaj pa so za Boga drugače izpostavili na zadnjem katoliškem shodu na oder gospoda Velizarja Jankoviča? Pred njim so defilirale že vse bratovščine, ki so si takrat dobro zapomnile, da je to pošten krščanski mož, svet in brez korupcije. Od Boga postavljen, da nas reši s pomočjo Markovega protokola satana, ki truje v podobi dr. Gregorja Žerjave slovenske duše.

Kako bo to sedaj — po tej pustni politiki... Pohujšanje mora priti, zdihačuje kolovodje te politike. Mi pa pravimo: Gorje te, kdor nam ga nosi!

In za naprednost se bojimo. Kako je bilo svoj čas hudo, ko je padla bela

Ljubljana baje črnemu — ta črnemu v naročje. Smilila se nam je reva in tolažili smo jo, vsi pravi napredni ljudje pa so bridko jokali.

Sedaj pa je izvršil sam generalni štab naprednosti, ki sedi v vodstvu demokratske stranke, milijonkrat huje izdajalstvo.

Mi si pravega opozicijskega bloka drugače predstavljati ne moremo, kakor tako, da so mu položili kot spravno daritev vse slovenske napredne učitelje na altar.

Škoda jih sicer ni. Ze Cankar je napisal, da so to hlapeci. (Kar pa jih ni se bodo na Kalandre oprli in bodo postali šele prav veliki.)

Ampak za slovensko naprednost bo vkljub temu krvavo škoda in še nam se bo mogoče storilo za njo. O vi demokrati, kaj ste ž njo počeli, kam ste jo dali? Ali se nič ne bojite, da zdaj pravi napreden človek ne bo našel drugje uteh, kakor pri gospodu Štefanoviču, ki je dober politik, — drugače pa naš stari prijatelj. Tudi za črno rdečo koalicijo v Ljubljani se bojimo. Zdaj smo se je že ravno navadili — in koncem koncev smo tu le socialisti na vrhu, kar ne pride samo nam zelo prav, ampak tudi vsej ljubljanski naprednosti, ki utegne dočakati koncem koncev le še kak napredek lepe slovenske metropole, če pri tem ostane. A Bog ve, kako dolgo bo. Na obzorju straši strašilo klerikalnega župana in črno-rudeče belo-modre koalicije, kar se bo zelo težko izgovarjalo in bo vsej napredni javnosti v resnično pohujšanje.

Vse je ko pustna svatba, za godca pa sta Sješan Radič in turški Spaho. Samo, da ne pride za to gostijo prehitro štiridesetdanski post in da ne bomo dobili štiri sklede korupcije, namesto ene.

*

Najnovejše politične vesti.

Borba za vlado.

V soboto se je razgovarjal na obedu na čast španskega poslanika demokrat Voja Marinković dalje časa zaupno s kraljem. V zvezi s tem je bil Pašić pri kralju v dalje, kakor enourni avdijenci.

Začenja se zakulisna borba za vlado. Opozicijski blok ima za ta slučaj mesta že razdeljena. Demokrati bi dobili 10, klerikaleci 4, muslimani pa 3 portfelje.

Poincaré se pripravlja podati ostavko.

Pariz, 9. marca. Francoski kabinet se je sestel danes na izvanredno sejo, ker je finančni odbor senata s 13 proti 7 glasovi odklonil predlog o polnomočju vlade v finančnih vprašanjih. Poincaré je konferiral danes z odborom in ponovil svojo pretnjo z demisijsko, ako se ta predlog čim prej ne sprejme. Senat pa predloga ni sprejel. Govori se, da bo imelo to za posledico demisijsko vlado. Vse to so posledice katastrofalnega padanja francoskega franka, ki je padel že pod laško liro.

Vojaška stranka vrgla grško vlado.

Atene, 9. marca. Kabinet Kanfadarisa je na zahtevo vojaških krogov odstopil. Nova vlada bo razglasila brez plebiscita republiko.

Kuluk v nevarnosti.

Kuluk ni v nevarnosti samo radi opozicije, ki si je postavila odpravo kuluka v svoj program. Celo radikalski poslanci iz Vojvodine so proti njemu

odločno protestirali in zahtevali, da se izvajanje kuluka za eno leto odloži.

Novi kalif.

Kralj v Hedžaku v Arabiji Hussein je izrazil izgon sultana iz Carigrada in se je proglasil za kalifa vseh muslimanov.

Mussolini in jugoslovenska lista.

Rim, 7. marca. Nosilec jugoslovenske volilne liste v Italiji g. Wilfan je bil danes sprejet od Mussolinija, ki mu je izjavil, da ne želi smatrati njegove liste kot opozicijsko, ker je jugoslovansko prebivalstvo z odobravanjem sprejelo italijansko-jugoslovanski sporazum.

Veliko industrijsko posojilo.

Naša industrija se poteguje v Angliji in Ameriki za veliko posojilo v znesku 200 milijonov dolarjev.

Orjuna in brezposelni.

V soboto je bil v Ljubljani od Orjuna sklican shod, ki se je bavil z vprašanjem brezposelnih.

Orjuna misli reševati to vprašanje z nasilnim izganjanjem tujerodnih delavcev (pri čemur so Rusi izvzeti).

Ker takih delavcev pri nas skoro da ni, — v kolikor pa so to nujno potrebni kvalificirani delavci, — Orjuna s tem perečega vprašanja brezposelnih ne bo ne rešila, ne omilila, pač pa je v stanu s svojim neresnim nastopom akcijo združenih strokovnih organizacij, delavske zbornice in brezposelnega odbora kompromitirati.

Politični pregled.

Hitlerjev proces.

Ze zadnjič smo poročali o procesu radi zločina veleizdaje, ki se vrši v Monakovem proti Hitlerju, Ludendorffu in tovarišem. Ta proces razkriva z žarko lučjo, kakšne gade si redi nemška republika med svojim oficirskim zborom. Neki gospod Hoffman je dejal med drugim: — Moje zaobljube na republiko sem raztrgal, ker morem le enkrat priseči in to edino prisego sem dal svojemu kralju. — Enako priznavajo vsi drugi obtoženci.

Najinteresantnejše je pri tem dejstvo, da tudi Kahr in Lossow, — gospoda, ki sta Hitlerjev puč udeležila, nista nič boljše. Ona sta pučiste le v zadnjem trenutku izdala, ker se jima je zdelo, da so ti prehitro udarili, prej nego je bilo 51 odstotkov verjetnosti, da puč uspe.

Poljska in mala antanta.

Poljski zunanji minister grof Zamojski je imel v senatnem odseku za zunanje zadeve pretekli teden dva govora, v katerih je naglašal, da mora biti poljska zunanja politika miroljubna in da se mora povečati zaupanje inozemstva v Poljsko. To bi bilo potem uspešen protiutež napram propagandi proti konsolidiranju miru. Z baltskimi državami je Poljska že sklenila pogodbe, sedaj pa pride na vrsto mala antanta.

Anglija in Francija.

Angleški ministrski predsednik Macdonald je zopet pisal Poincaréju pismo, ki je prispelo v Pariz že preteklo nedeljo. V sredo je bil že izročen Macdonaldu Poincaréjev odgovor. V teh pismih izražata načelnika obeh vlad svojo najboljšo voljo za okrepitev sporazuma med Francijo in Anglijo ter skupno željo po ustalitvi položaja Društva narodov.

Turčija.

Turška narodna skupščina je poleg ukinjenja kalifata sklenila tudi izgon kalifa njegove družine in 67 princev in princesinj. Nadalje je sprejela predlog, da se ukine komisariat za verske zadeve in da se njegovi posli izročijo uradnikom, ki bodo spadali k ministrskemu predsedstvu. Kakor se govori, se bo kalif umaknil v Egipt. Dobil bo 100 tisoč, principi pa 200 tisoč turških funtov odpravnine. Palače kalifa in princev bodo postale narodna lastnina. Kalif Abdul Medžid je odpotoval v Švico, kjer se pa ne namerava stalno nastaniti. Zaprošil bo namreč egiptovsko vlado za dovoljenje, da se sme naseliti v kakem mestu Egipta.

Sporazum z Romunsko.

Pretekli torek popoldne je zunanji minister dr. Ninčič govoril v narodni skupščini o sporazumu z Romunijo in naglašal, da je ta sporazum velike politične važnosti. Dobili smo v krajih, ki pripadajo k nam veliko sonarodnjakov, tako v Surjanu, kjer je od 759 prebivalcev 1362 Srbov. Enako razmerje je tudi v drugih krajih, ki smo jih dobili. Kar se tiče otoka Moldave, smo ga odstopili za enak kompleks zemljišča v Banatu. Današnje meje med nami in Romunijo so dobre v narodnem pogledu in je neopravičeno nezadovoljstvo, ki se je pojavilo v nekaterih krogih pri nas. Dr. Ninčič je poudarjal, da imamo sedaj določene meje proti Bolgarski, Avstriji in Madžarski in z romunskim sporazumom so določene meje tudi proti Romuniji, ki je naša prijateljica in zaveznica. Ostanje nam še razmejitev med Italijo in Slovenijo ter upamo, da bo

tudi ta meja v kratkem določena. Tako bo naša država dobila končno svoje meje.

Takole miroljubno zna govoriti g. Ninčič. Kdor pa gleda razvoj iz socialističnega stališča pa dobro ve, da pri vseh teh razmejitvah ne igrajo niti naredni niti verski momenti nikakršne vloge, temveč odločujejo odločilno gospodarski interesi, ali po domače — kapitalistična malha.

Zbližanje med našo državo in Rusijo. Prvi korak vlade za sporazum.

V diplomatskih in političnih krogih je tvorila še druga vest poleg one o prihodu posl. Predavca v Beograd predmet živahnih komentarjev. Storjen je prvi uradni korak za zблиžanje med kraljevino SHS in sovjetsko Rusijo. — Vlada je danes odredila ukinjenje carističnega ruskega poslanstva v Beogradu. O tem sklepu je bilo izdano kratko uradno poročilo, ki veli, da so prenehale funkcije dosedanjega carističnega poslanika na našem dvoru, g. Strandmana, in da je poslanika odslej naprej smatrati v Beogradu samo le kot privatno osebo, ki ima kot taka prevzeti funkcije za ureditev vprašanja povratka v Jugoslaviji se nahajajočih ruskih beguncev.

Kakor videti se hiti Turčija z vso naglico modernizirati. Kajti izgon Kalifa ne pomeni nič manj ko, ločitev cerkve od države v evropskem smislu.

Sultana so pregnali iz Carigrada. Turki uvedejo latinico.

Turški diktator Mustafa Kemal je napravil enega najdrznejših korakov v svojem držni odločitvi polnem političnem življenju.

Pod njegovim vplivom stoječa večina angorske skupščine je sklenila, — da ima sultan zapustiti Carigrad. Sultan se je s protestom udal. Po zadnjih poročilih je odpotoval v Švico.

Druga radikalna reforma, ki jo je angorska skupščina sprejela je, da se odpravijo nepraktične turške črke in — da se uvede mesto njih latinica.

Tako je razbita z drznimi udarci vsa romantika in verski fanatizem, ki ga veže islam s kalifatom. To ima velik pomen za vse dežele z islamskim premožanjem tako urediti, da ne bodo ovirale bivalstvom. Seveda se danes končni efekt teh revolucionarnih udarcev še ne da predvideti. Znana stvar je, da ljudje ne morejo gledati, ako jih postaviš prehitro iz teme na sonce.

Zato smemo računati, da bo dala reakcija na te revolucionarne udarce prej ali slej še svoj odgovor.

Izpad konzervativcev v angleški gospodarski zbornici.

Angleška gosposka zbornica je sprejela predlog konzervativcev, naj izgradi Anglija značno brodogradilniški kos.

Lord Haldane je nastopil kot zastopnik vlade proti predlogu in je utemeljeval to s tem, da bo smatrala Francija, ako se sprejme ta predlog v tej obliki, za proti sebi naperjeno dejanje. Z ozirom na to je prosil, naj konzervativci svoj predlog umaknejo.

Konzervativci pa, ki imajo v zbornici lordov večino, tega niso storili.

Lord Curzon je v njihovem imenu izjavil, da želi Macdonaldovim prizadevanjem za vpostavitve pristržnejših odnosov med Anglijo in Francijo vso srečo, da mu pa manjka vere v uspeh. Tako je bil v zgornji zbornici ta predlog sprejet.

Radičevci v Beogradu. Čudni zavezniki.

V parlament je prispel v četrtek podpredsednik Radičevske stranke Ivan Predavec. Po dosedanjih poročilih pada takoj poverilnice za okrog 50 Radičevskih poslancev, ki se priključijo opozicijskemu bloku. S tem je postal opozicijski blok gotovo dejstvo. Vest o prihodu Predavca je vzbudila v parlamentarnih krogih pravo senzacijo. Mi smo že svoj čas zapisali, — da ta opozicijski blok ni zakon iz ljubezni. V utemeljitve te trditve priobčujemo notico, ki jo prinaša Slovenski Narod, glasilo te čudne opozicionalne tvorbe na dan prihoda zastopnika Radičevcev v Beograd. Narod piše: Kaj hoče Stjepan Radić? Pod tem naslovom prinaša beografska »Samouprava« uvodnik, iz katerega posnemamo sledeči odstavek: »Zakaj želi Radić volitve? Prvo zato, da s čim varja svoje utrjene, razočarane in prevarane seljake. Stagnacija ubija vsak pokret in zato želi Radić volilno vladati. Želi jo danes, ker misli, da razpolaga z nekaterimi dobrimi gesli. Pozneje, ko bi se videlo, da je Italija napram nam v resnici korektna, da se angleška delavska stranka ne vmešava v naše notranje zadeve, da Bolgarska miruje, da naš dinar raste, da se seljak ne buni proti »parcelaciji« — tedaj bi bilo z volitvami težje in uspehi bi bil nesiguren. V tem obstaja vsa lokavost in ves Radičev načrt. Ne odstopati od programa, ostati še dalje protivnik državnega in narodnega edinstva, ojačati se na volitvah in na ta način še z večjim uspehom voditi borbo za delitev države. Davidovič je za Radića samo sredstvo za slabitev in rušitev države.« — S tem »Samoupravinim« odstavkom soglašamo popolnoma, ker Radiću principielno ne verujemo. Ustrelil je že dovolj kozlov, da ga resen politik ne more uvaževati. Zadnji stavek pa bo v toliko netočen, ker je tudi obratno mogoče, da ima g. Davidovič z Radićem svoje posebne račune in da je gotovo toliko oprezen, da ga zmedeni hrvatski demagog ne bo prevaril.

Mi smo to začudeni čitali in se povprašujemo: kak blok je to?

Prihod Radičevcev v Beograd. V torek zvečer je iz Zagreba odpotoval v Beograd podpredsednik HRSS Ivan Predavec, ki ima s seboj 48 poslanskih poverilnic, da jih izroči takoj predsedstvu narodne skupščine v svrhu verifikacije. Podpredsednik Predavec ostane v Beogradu dotlej, dokler ni izvedena verifikacija in bo med tem časom prisostvoval sejani narodne skupščine.

Masarykov rojstni dan. Češkoslovaški narod praznuje 7. marca 74 obletnico rojstva prvega prezidenta republike Masaryka.

Anglija in Rusija.

Predpriprave za obnovo gospodarstvih stikov med Anglijo in Rusijo so v polnem teku. Pri teh pogajanjih bo treba rešiti več težkih vprašanj. Anglija bo zahtevala, da se posojila, ki jih je posodila Anglija Rusiji pred in med vojno vsaj v načelu priznajo. Rusija bo morala zahtevati, da se ji dovoli odlog za amortiziranje in obrestovanje teh dolgov. — Razven tega bo skušala dobiti novih, velikih posojil.

Angleži iščejo odjemalce za svoje industrijske produkte, s čemur upajo ublažiti težko krizo brezposelnosti. Pod temi pogoji, — to se pravi, ako bi mogli posojati v industrijskih proizvodih, bi se dalo misliti morda na posojilo.

Vendar je vprašanje, če bo mogla Rusija taka posojila sprejeti. Ruski kmet je še slab konzument in ne more pokupiti niti proizvodov ruske industrije.

Čeprav industrijskih proizvodov ruskemu kmetu silno primanjkuje — moskovske tovarne svojih izdelkov ne morejo prodati.

Kakor poročajo, je danes tudi na Ruskem velika brezposelna kriza. V sami Moskvi je okrog 100.000 brezposelnih.

Vse to so težki problemi, ki jih bodo morala angleško ruska pogajanja rešiti. Mi se zavedamo, da so ta vprašanja težka.

Upamo pa, da niso nerešljiva. To upanje črpamo iz zavesti, da se bodo vršila pogajanja v spravljivejši atmosferi, kakor dosedanja slična pogajanja. Razven tega bodo načelni vidiki, pod katerimi se bodo ta vprašanja na obeh straneh reševala, sličnejši. Koncem koncev iz zavesti, da je bil svet pred vojno izpopolnjujoča se gospodarska enota — in da mora vpostavitve te zveze koncem koncev — koristiti.

Bolgarija.

Pred tednom so angleški, italijanski in francoski poslaniki v Sofiji izročili bolgarski vladi demarš povodom poslednjih priprav Todor Aleksandrova in makedonstvom ter napadov na južne kraje naše države. Poslaniki so opozorili bolgarsko vladu na težke in nedogledne posledice, ki bi jih mogla roditi akcija s strani Bolgarske in so zahtevali, naj bolgarska vlada prepreči vsakršno akcijo, usmerjeno proti Jugoslaviji, kakor tudi vsako propagando na jugoslovanskem ozemlju, ki bi se vršila v prid makedonstvom. Kot rezultat te demarše je dala bolgarska vlada aretirati preko 300 sumljivih oseb.

Naše vladno časopisje pa s temi aretacijami ni zadovoljno, ter pravi, da so zaprli same nedolžne ljudi, docim pravi krivci svobodno delujejo naprej.

Stanovanjska politika.

(Doneski k stanovanjski enketi).

I.

Sedanje varstvo stanovanjskih najemnikov traja po zakonu do konca tega leta. Kaj naj bo pozneje, — to je veliko, nerešeno vprašanje, na kojega skušajo odgovoriti hišni posestniki po svoje, najemniki pa zopet po svoje. Mestni magistrat ljubljanski je sklical zadnji pondeljek stanovanjsko enketi, na katero je povabil zastopnike raznih interesnih skupin. Enketi sta bili postavljene dve vprašanji: Prvo vprašanje: Ali ste za to, da zakon o varstvu stanovanj ostane, — ali pa ste zato, da smejo hišni posestniki s stanovanji po Novem letu prosto razpolagati? Drugo vprašanje: Kako mislite, da bi lahko občine pripomogle k rešitvi stanovanjske bede?

Enketa je na koncu sklenila, da naj predložijo posamezne interesne skupine na obe vprašanji svoje predloge pismeno.

Z ozirom na važnost tega vprašanja, se bodo morale baviti z njim z vso temeljitostjo tudi delavske organizacije in njih odbori.

Zato je prav, če zavzamemo do njih tudi v časopisju svoje stališče.

II.

Borba proti zdravi pameti in nujnim gospodarskim zakonom, — je plavanje proti vodi. Boljša kot temu podobna socialna politika, je svobodna tekma gospodarskih sil, ki uveljavlja koncem koncev, če tudi za ceno težkih — in nepotrebnih — razdejanj to, kar je gospodarsko nujno. Mi nismo za tako svobodno tekmo, ampak smo za socialno politiko in zavzemamo to stališče tudi glede stanovanjskega vprašanja. Smo pa za socialno politiko, ki skuša zdraviti bolezni pri pravih vzrokih in ki se ne izgublja popolnoma v pobijanju zmanjnih znakov bolezni, — kakor dela to sedanji stanovanjski zakon.

Zato se moramo najprej vprašati: Kje so glavni vzroki za sedanjo stanovanjsko bedo?

Pred nami leži študija, ki jo je dala izvesti za svoje področje mestna občina ptujska. Ta študija primerja na podlagi davčne kartoteke za vse hiše svojega področja razdelitev stanovanjskih prostorov v letu 1914 z razdelitvijo istih prostorov za leto 1922 in skuša najti empirično vzroke za sledeča presenetljiva dejstva. V Ptuj je prebivalo glasom ljudskega štetja leta 1910 več ljudi, kakor leta 1920. Vključ temu so se tam takrat stanovanja ponujala. Leta 1922 pa stanovanjski urad redno nad 30 rodbinam, ki so bile v Ptuj zaposlene sploh ni mogel dodeliti stanovanj. Razven tega ni mogel upoštevati 50 nadaljnjih

njih prošelj za dodelitev boljših stanovanj, ki so bile deloma tudi nad vse upravičene, kar se vidi iz tega, da so bili v Ptuj slučajni, da je stanovalo v eni sobi 8 do 10 oseb. Kako je razložila te pojave ta študija? Ugotovilo se je, da ima veliko hišnih posestnikov po vojni dvojna stanovanja. Prej so bili zadovoljni s kuhinjo in dvema sobama, — zdaj jih imajo pet, šest. Skupina nadaljnjih stanovanj se je spremenila polagoma v obratne prostore, delavnice in skladišča. Bila so tudi stanovanja, ki so popolnoma razpadla, ker jih ni nihče popravljala.

In pokazalo se je, — da je šel ta proces naprej, — vključ vsem socialno-političnim omejitvam, vključ jasnemu vpogledu v ta razvoj in njegove posledice. Ako silijo gospodarski razlogi, kakor tekoča reka v določeno smer, takrat vsi stanovanjski uradi in vsi žandarji tega sveta tega toka ne bodo zajezili. Samo politika, ki skuša napeljati tok v drugo strugo, je prava socialna politika.

Mislimo, da se ne bomo motili, ako trdimo, da delujejo isti vzroki, ki jih posnemamo iz te študije tudi v drugih mestih. Za naša dve večji mesti, Ljubljano in Maribor pa prideta v poštev še dva posebna vzroka: obe mesti sta postali važnejši politični središči, kakor pred vojno, obe sta postali razven tega obsejni mesti, kar je privedlo v njuno okolice mnogo novih uradov in uradnikov.

Če zasledujemo globlje vzroke za pojave, ki povzročajo in večajo na zgoraj opisan način stanovanjsko bedo, bomo našli:

Hišni posestniki so se bili pred vojno prisiljeni omejevati. Na njihovih hišah so bile visoke hipoteke, ki jih je bilo treba z donosom najemnin obrestovati. Danes — jim je padec valute hiše razbremenil in jim prinesel velikanske valutne dobičke. Danes jim stanovanj ni treba več oddajati. Oddaja stanovanj pa jim tudi sploh ne more nositi materialnih dobičkov, — ker je najemnina tako nizka, da sploh ne prihaža kot odškodnina v poštev. (Mesečne predvojne najemnine so se gibale v Ljubljani med 10—40 predvojnimi kronami. Po indeksnih številkah v času, ko to pišemo, odgovarja predvojna krona vrednosti 18 Din, predvojne mesečne najemnine pa vrednosti 180 do 720 dinarjev!) Nestalna valuta in enostransko maksimiranje ima za posledico da se je predvojno razmerje med kratkodobnim in dolgodobnim nalaganjem kapitalov docela porušilo. Vse nalaga denar kratkodobno, to je v nove obrate, za koje se je dalo

Stanovanjska beda v Ptuj.

(Poročilo ob priliki uvedbe davka za pridobivanje stanovanj.)

Predmet te razprave je stanovanjska beda v Ptuj.

Pri tem moramo takoj v začetku povedati, da govorimo vključ temu o stvareh, ki veljajo tudi za druge kraje, ne samo za Ptuj.

Samo na Ptuj smo se omejili vsled tega, ker smo hoteli stanovanjsko bedo, ki je seveda svetoven pojav in simptom porušenega ravnovesja povojne družbe, kolikor mogoče konkretno opazovati in ker smo imeli pred očmi konkreten cilj, to je, ker smo hoteli z njim utemeljiti korake, ki jih svetujemo za odpravo stanovanjske bede v našem mestu. Nadejamo pa se, da bodo naša izvajanja baš vsled te omejitve opazovalnega polja, ki omogoča konkretno opazovanje in razpravljanje — tudi splošno zanimiva.

Ko so se vrnili po prevratu vojski na svoje domove in k svojim mirovnim poklicem in je postalo očito, da so vsa naša mesta prenapolnjena, ker veliko število rodbin ni bilo mogoče spraviti pod streho, kar so živo predočevale v vseh večjih mestih dolge vrste za stanovanja vporabljenih vagonov, smo bili vsi mnenja, da so naša mesta vsled splošnega povojnega preseljevanja in vsled političnih sprememb silno narasla.

V tej domnevi so nas potrjevale tudi visoke, iz lahko uumljivih razlogov polvorjene statistike raznih aprovizacijskih institucij.

Zato je ljudsko štetje iz leta 1920 splošno presenetilo.

Če tudi ni oporekati, da so nekatera mesta vsled povojnih političnih sprememb res narasla, vendar niso narasla tako, kakor se je pričakovalo.

Nekatera pa sploh niso narasla, — a vendar poznajo tudi ona svojo stanovanjsko bedo. Med tipično mesto slednje vrste spada tudi Ptuj.

Ptuj je štel leta 1910 z vojaštvom 4631 prebivalcev, leta 1920 4449 prebivalcev. Ako odštejemo vojaštvo, je štel Ptuj leta 1910 4205, leta 1920 pa 4100 prebivalcev.

Prebivalstvo je toraj za 105 oseb padlo. Računati bi se moralo na prvi pogled, da mora biti zato v mestu nad 20 stanovanj več na razpolago, kakor pred vojsko — in da stanovanjskega vprašanja v Ptuj ne more biti.

Vendar posnemamo iz statistike stanovanjskega oblastva, da leži tam 59 nerešenih prošelj v stanovanjskih zadevah.

Od teh je 27 prošelj za primernejša stanovanja, 25 prošelj za dodelitev stanovanj rodbinam, ki so v mestu zaposlene, 6 prošelj za priseljitveno dovoljenje.

Ignacij Mihevc:

Priviligirani kužek.

Centrum Ljubljane, pravijo, je tam nekje okolo glavne pošte. In tam v centru mesta tedaj, promenira navadno mož postave, katerega čuječe oko pazno motri okolico in cestni promet. Pa se je zgodilo te dni, da je v silnem razburjenju stopila elegantna mlada dama pred zamišljenega moža postave in zagostolila:

»Vi, gospod...!«

Mož udari s petami, dvigne glavo ter v »pozoru« posluhne. To je dami očividno imponiralo, nabrala je svoj nežni kljunček v resno »šobico« in z užaljenim glasom nadaljevala:

»Veste, kdo sem jaz?«

»Ne vem, gospodična, gospa...?«

»Jaz sem zaročenka kapetana Trbuškoviča«, se je glasil zmozgavestni odgovor.

»Hvala lepa, a Vaša želja, gospodična zaročenka?«

»Včeraj je bil naznanjen moj »Pubi«, ker slučajno ni imel nagobčnika. Povem Vam pa, da to naznanilo ne bo imelo nikakršnih posledic, saj sem Vam že povedala, kdo in kaj sem.«

»Gospodična, te ovadbe se ne spominjam«, je pojasnil stražnik.

»Vseeno, se je razburjala mlada dama, bili to Vi, bil kdorkoli, moj »Pubi« ne pride k »šintarju«, pa mirna Bosna! Dosegla sem, da sem dobila stanovanje,

ko ga drugi niso dobili, da, celo že drugim nakazano stanovanje sem dobila jaz, pa tudi »Pubi« se ne bo nič zgodilo, zapomnite si Vi tam na Bleiweisovi cesti, da je moj zaročenec kapetan!«

Stražnik je stal kot sveča sicer vendar odrevenel. Le, kdor bi mu bil pogledal natančneje v oči, bi bil zapazil, da je mož le za silo zatajeval smeh. Gospodična zaročenka pa je zmagonosno dvignila glavo, pomerila moža postave od vrha do tal in brez pozdrava odrzela po Dunajski cesti.

Pa takrat jo priseka sem po Selenburgovi ulici Kosminov Nečje iz Kanala, ki že več kot pol desetletja prebiva s svojo osemčlansko rodbino tam nekje za »Koleraspitalom« v stambah na kolesih. Stokrat je že bil na stanovanjskem uradu, stokrat se je kregal z gospodo tamkaj in ravnotolikokrat so ga vrgli zaradi »nasilnosti« ven. Nečje se je moral slednjič le spoprijazniti z usodo predzgodovinskega človeka in ima še danes priliko razmišljati o udobnostih stanovanj na kolesih.

Mož postave in Nečje sta stara znanca iz boljših časov. Oba sta Primorca. Pa se je zgodilo, da jo je prisekal Nečje pred glavno pošto neposredno po razgovoru med mlado damo in stražnikom.

In stražnik je povedal Nečjetu zgodbo od privilegiranega kužka, ki mu je vylila nove jeze v njegovo že itak prejezno srce.

dobiti kredite, — med tem, ko se jih za gradbo hiš — ni dalo dobiti.

Dokler se to v temelju ne spremeni, bo obratov in industrij preveč, — takih obratov in industrij, ki ne računajo s tem, da so za nove obrate potrebni tudi novi prostori. In nepremagljiv bo nagib, da sili denarno jačja obrt in industrija denarno slabšega stanovanjskega najemnika iz stanovanjskih prostorov. Tu stojimo pred težkim problemom, — ki se koncem koncev ne bo dal drugače rešiti, kakor tako, da bo marsikatera na tej podlagi nastala povojna obrt in industrija — likvidirala. Nič manj, ko porušeno ravnovesje v razdeljevanju kreditov, prihaja v poštev porušeno ravnovesje v razdeljevanju produktov, konkretno prenizke realne plače.

Pred vojno je dajal vsakdo 15 do 20 odstotkov svoje plače za stanovanja. Ta znesek je šel v veliki meri kot obrestna renta in prihranki v hipotekarne hranilnice, — ki so ga dajale — za nove zgradbe na posodo. Danes — tega ni. Obrt in trgovina jih ne dajeta. Bodisi, da jih zase pridržujeta, bodisi da jih ne moreta dajati, ker ne črpata teh sredstev v predvojni izmeri iz kroga svojih konsumentov, bodisi da jih izropava povojna svetovna valutna špekulacija in nosi te dobičke Bog ve kam.

Tako se troši ogromen kapital, ki bi moral predstavljati fond za gradbo stanovanj. V kolikor s tem denarjem kdo bogati, je to zopet nagib, da zasede dvojno stanovanje. Tako je škoda dvojna. Za kakšne svote gre pri tem? Ne moremo govoriti s popolno natančnostjo, pač pa izreči zelo verjetno cenitev, da predočimo te svote.

Samo delavstvu, zavarovanemu pri Osrednjem uradu za zavarovanje delavcev se izplača v Ljubljani na mezdah okrog 10 milijonov dinarjev mesečno. Če računamo, da so plače povprečno za 15% nižje, kakor bi po indeksnih številkah pred vojno in sedaj morale biti, — in to je prenikzo cenjeno (povprečje plač po predvojnih in sedanjih mezdah razredih bolniškega zavarovanja se razlikuje za 25%) — zasluži ta del ljubljanskih delavcev in nameščencev letno 18 milijonov dinarjev manj, nego pred vojno! Kje so pa še uradniki in železničarji? To pa niso samo odtegnjene plače, ampak vsled nizkih stanarin — predvsem odtegnjen stanovanjski fond!

Na najemninah se je plačalo leta 1914 v Ljubljani na 4 in pol milijona predvojnih kron. Po vrednostni relaciji znaša to 80 milijonov dinarjev sedanjega denarja. Na najemninah pa se je prejelo leta 1922 — od takrat so se najemnine gotovo že znatno zvišale — celih — 5 milijonov dinarjev. Izpadek znaša toraj 75 milijonov dinarjev. Ako cenimo, da je v hišah v Ljubljani za 100 milijonov zlatih predvojnih kron vrednosti, — znaša 1 odstotna amortizacijska kvota 1 milijon predvojnih kron ali 18 milijonov sedanjih dinarjev.

Stanovanjska politika, — ki ne skuša na ta ali oni način spraviti skupaj v te višine segajočih zneskov, je nezadostna in se bo morala prej ali slej umakniti gospodarski logiki svobodne konkurence. V Ljubljani manjka okrog 800 stanovanj. Tudi to nas vede, če skromno računamo do zneska 100 milijonov dinarjev! Te številke niso točne, — a vendar toliko točne, da nas vpeljejo v prave številčne predstave.

Iz teh vidikov gledamo na stanovanjski problem in postavljamo za reševanje stanovanjskega vprašanja tale vodilna načela. 1.) Ako bi vplačali hiš-

ni posestniki v korist fondu za gradbo novih stanovanj z vknjižbo hipotek na svoje hiše še tako znatne davščine, bi povrnili le del valutnih dobičkov, ki jim jih je prinesla valutna zmeda. Zato bi se jih moglo odškodovati z znatnim zvišanjem najemnin. 2.) Za stanovanjski fond je treba vporabiti vsaj približno enak odstotek zaslužkov, kakor je bilo to pred vojno. Del tega fonda naj se vplača hišnim posestnikom v obliki zvišanih najemnin, del pa za davek za gradbo komunalnih hiš. Osebe, pri katerih dosegajo dohodki predvojne norme, naj vplačujejo predvojne kvote, če ne za stanarine, pa za stanovanjski davek.

Za osebe, kojih delavno silo obrt in industrija ali tudi država izkoriščajo s tem, da jih delno ali za vso to svoto pri predvojnem realnem zaslužku prikrajšujejo, je naložiti stanovanjski davek v izmeri tega prikrajšanja podjetnikom. 3.) V tej ali oni obliki je zagotoviti valutni temelj za dolgodobno nalaganje kapitalov. 4.) Politika hranilnic, hipotekarnih zavodov, socialnih institucij mora iti za tem, da se nalaga približno predvojna kvota njih kapitalov v dolgodobne gradbene kredite.

Stanovanjska politika, ki bi skušala ta načela uveljaviti bi bila zdrava in potrebna in bi vodila do cilja, prav kakor bo rešila na svoj način potom težkih socialnih pretresljajev vsa ta vprašanja svobodna konkurenca in prostost pri razpolaganju s stanovanji.

Da bodo ti pretresljaji silno težki je razvidno že iz lahkote, s katero se je izrekel na enketi n. pr. zastopnik industrije za popolno svobodo pri razpolaganju s stanovanji, — ne da bi se menila prav zavedal, da pomenja to silno povišanje stanarin, povišanje stanarin do normala in nujno potrebo po normaliziranju plač. Delavstvo bo moralo to v obupnih naporih gospodom zastopnikom industrije v tisoč posameznih slučajih vedno z nova dokazovati in ker bo šlo, kakor je razvidno iz predstoječega, na obeh straneh čisto za biti in ne biti, — bo ta borba silno težka. Posebno še, ko je delavstvo razbito in brez prave politične moči. Zato se bomo z vsemi silami branili, da se rešijo ta vprašanja — s svobodno konkurenco.

Ubrani, pa se tega z našo slabo dosedanjim stanovanjsko politiko, koje nezadostnost je očevidna, prav gotovo ne bomo. Globlje razumevanje teh problemov, popolno pomanjkanje smisla za socialno politiko na strani kapitalistov, in — neresnost s kojo gledajo na ta vprašanja čisto najemniki, — jača strujo, ki zahteva, naj reši stanovanjsko vprašanje svobodna konkurenca gospodarskih sil. Delavstvo se mora temu z vso silo upreti.

Njegove poklicne organizacije se bodo s tem vprašanjem v smislu sklepa ljubljanske enquete podrobneje bavile.

Nadejamo se, da bodo mogle odobriti izjavo, ki sta jo podala, upoštevajoč predstoječe, njegova zastopnika na ljubljanski enketi, ki sta povedala — kot svoje osebno mnenje — tole:

1.) Mi moramo biti zato, da ostanejo pri sistemu dodeljevanja stanovanj tudi v prihodnjem letu.

2.) Določbe glede višine stanarin pa zbiranja kapitalov za vzdrževanje in grajenje stanovanj ne smejo ovirati.

3.) Z zbiranjem kapitalov in grajenjem stanovanj naj se poverijo občine.

4.) Država mora vstvariti za njih delovanje zakonite predpogoje.

virtuoz. Njegova največja zasluga mu gre zato, ker je vstvaril celo vrsto opernih in sinfonskih del, ki so ostala nesmrtna. Zložil je sledeče opere: Brani-bori na Češkem, Dalibor, Tajnost, Poljub, Prodana nevesta, Dve vdovi, Libuša, Viola, Vražja stena. Njegova najznamenitejša komorna dela so kvartet »Iz mojega življenja«, med orkestralne skladbe pa »Ma vlast«, v kateri slavi, opeva, in ilustrira svojo domovino. Radi prenapornega dela si je nakopal živčno bolezen, ki je bila vzrok popolni oglušlosti. Mojster je umrl 12. maja 1884. in položen na višehradsko pokopališče k večnemu počitku.

Likvidacija zdravstvenega odseka v Ljubljani. Minister narodnega zdravja je odredil, da se ima likvidacija zdravstvenega odseka v Ljubljani izvršiti do konca marca. Posle dosedanjega odseka bo vršil v bodoče poseben inspektorat.

Vič-Glince. — »Stavbena in gostilničarska zadruga delavski dom« vabi na občni zbor, ki se vrši v soboto 22. t. m. ob 8. uri v Del. domu na Glincah z običajnim dnevnim redom.

Ptujska kronika.

Člane politične organizacije, ki so zaostali s članarino pozivamo, da jo poravnajo, da zamoremo redno pošiljati obračun. — Blagajnik politične organizacije.

Gospodarstvo in socialna politika.

Rusija in Italija.

V angleških in nemških krogih je povzročila vznemirjenje vest, da je Rusija dovolila Italiji gotove prednosti za tranzit, in to posebno na črti Batum-Baku od Črnega do Kaspiškega morja. Tako si bo lahko skušala Italija z boljšimi nadami na uspeh, kakor v preteklosti, zagotoviti tržišča v Perziji, Turkestanu, Afganistanu in na Vzhodu sploh, koder se je dosedaj skoro nemoteno razvijala angleška trgovina. Vendar si pa hoče Rusija ohraniti v svoji politiki napram Vzhodu proste roke in v tem tiči tudi razlaga za dejstvo, da je bila iz trgovinske pogodbe z Italijo izključena prednostna klavzula z ozirom na dogovore, ki jih bo Rusija mogoče v bodoče sklenila z državami Vzhoda. Bile so pa priznane italijanskim ladjam na Črnem morju skoro enake pravice, kakor jih imajo ruske. Posebno se je za to zavzel Krasin, ki je vedno povdarjal, da zna tu italijanska trgovska mornarica dosti koristiti gospodarstvu sovjetske Zveze.

Nemške reparacije.

Pogajanja med našo in nemško vlado zaradi reparacijskih dobav baje ugodno napredujejo in je bil podpisan protokol, v katerem se določajo temeljna načela za ureditev obstoječega spora.

Koliko stane tuj denar.

1 dolar stane 78.87 Din; 1 angleški funt 3.42 Din; 1 češka krona 2.30 Din; 1 laška ilra Din 3. 40; 1000 avstrijskih kron 1.13; 1 švicarski frank 13.90 Din; 1 francoski frank 3.20 Din.

Kaj je z 20% odtegljaji? Glede 20 odstotnih odtegljajev povodom kolekovanja avstrijskih bankovcev je fin. minister izjavil, da so se za ta odvzeti denar izdajala številna in najraznovrstnejša potrdila z mnogo pečati in podpisi, tako da danes enostavno nimamo garancije in varnosti, da ne bi bilo vmes tudi več potvorjenih priznanj. Če bi današnja vlada hotela izplačati ta zadržani denar, bi tega ne mogla napraviti iz tehničnih razlogov. Izgovor je dober pa, če ga tudi pes na repu prinese.

Izvoz naše drobnice preko Soluna. Lansko leto je izvozila naša država preko Soluna približno 300.000 glav drobnice. Velik del te živine je bil prodan že v Solunu, precejšnje pošiljke pa so šle tudi v notranjost Grčije, kakor tudi v druge države.

Tržne cene na domačem trgu. Zito. Pšenica se trguje 335—340 Din za met. stot. Pšenična moka 540—550 Din, mo-

Delavska predstava v mestnem gledališču. Dramatično društvo priredi v nedeljo 16. t. m. popoldan delavsko predstavo z znižanimi cenami. Igralo se bo Finžgarjeve »Rokovnjače«. Sodrugu priporočamo, da porabijo to priliko ter se udeležijo predstave v obilnem številu.

Ptujski klerikaleci so imeli predpreteklo nedeljo zaupni shod, na katerem bi imel poročati poslanec Vesenjak, ki je pa bil zadržan. Nalogo poročevalcev so izvršili domači govorniki, ki so stari in — najnovejšim pristašem poročali o položaju. Pravijo, da je vzbujalo splošno pozornost dejstvo, da so bili navzoči nekateri gospodje, ki so prijadrali v pristan SLS iz drugih vod, ki postajajo motne. Govori se, da je cela vrsta ljudi, ki se pripravljajo na uskoštvo in da imajo nekateri legitimacijo SLS že v žepu. Če je to res, se bodo demokratske vrste za nekaj majhnih in tudi visokih glav skrčile. Tudi napredna koncentracija.

Pred mariborsko poroto je bil pretekli teden obsojen na 12 let ječe Lovro Drevenšek iz Stanočinov, ki je 7. novembra v Dravski ulici umoril lastno ženo.

Elektrika. Kakor čujemo se z vso naglico vršijo priprave za napejavo folske elektrike. Izgleda, da se to izvrši že v tem letu. Čas je že, ker bi bilo to za našo mesto in tudi za okraj zelo koristno.

ka za krmo 225—230 Din, koruza 255—260 Din, oves 250—260 Din.

Zivina. Pretekli teden so plačevali v Zagrebu za kg žive teže: domači voli I. 14.50 do 15.50 (prošlo sredo 15 do 16); II. 13 do 14.50 (prošlo sredo 13.50 do 14.50); III. 11.75 do 12.50; mlada živina 13 do 13.75 (prošlo sredo 16 do 17.50; krave I. 13 do 14 (prošlo sredo 15 do 17); II. 11.50 do 12.50; teleta 16.50 do 17.50 do 18; svinje domače debele 27.50 do 29.50; mesnate boljše 25 do 26; slabše 21.50 do 22.50. — Na Dunaju so plačevali 3. t. m. za kg žive teže v tisočih aK: voli 12 do 17 (19), bik in krave 11.5 do 17, slaba živina 8 do 11.5.

Les. V Slavoniji veljajo: hrastovi hlodi 1200—2500, hrastove deske 2200—3100, bukovi hlodi 300—400, oglje vagon 9.500 do 10.000 Din.

Krma. (Zagrebske cene) seno 75.— do 112.50, otava 125 do 137, detelja 112 do 137 Din za 100 kg. Cene so padle.

Omejitev priseljavanja v Ameriko. Priseljenski komisija ameriškega senata je zaključila, da zavrne zakonski osnutek senatorja Johnsona o priseljavanju v Zedinjene države. Kot baza za kvoto priseljavanja raznih narodov se vzame število po ljudskem štetju iz leta 1910. (kakor doslej), le mesto dosedanjih treh odstotkov se bosta doslej lahko priselila dva odstotka onega števila pripadnikov poedinih narodov, kolikor jih je leta 1910. bilo v Zedinjenih državah. Število priseljencev se torej zniža za eno tretjino.

Ameriški socialisti za pomoč nemškemu delavstvu. Francoska okupacija Porurja, brezobzirno tirjanje vojne odškodnine in upiranje nemškega ljudstva proti izsiljevalni taktiki francoske vlade je dovedlo do popolnega obubožanja nemškega delavstva. Polom je sledil polomu, tovarne so odpuščale dan za dnem stotisoče delavcev, in v nemško gospodarsko življenje se je naselila anarhija. Radi te situacije so unije nemškega delavstva razrahljane, in vsled padea marke tudi brez sredstev. Isto velja za socialistično stranko.

V Ameriki in v drugih deželah so se organizirale razne pomožne akcije, ki nabirajo prispevke za nakup živil bednemu prebivalstvu v Nemčiji. V Zedinjenih državah so nemški naseljenci nabrali visoke vsote. Tudi Amerikanci so podvzeli akcijo za zbiranje potrebnih sredstev, s katerimi bodo nakupili hrane in jo poslali v Nemčijo.

V raznih ameriških mestih so socialisti organizirali posebne odbore, ki imajo nalog nabirati prispevke med ameriškim ljudstvom za odpomoč revnemu nemškemu delavstvu.

Tedenske vesti.

Smetanova proslava priredi Zveza godbenikov za Slovenijo v ponedeljek, dne 10. t. m. ob 8. uri zvečer, v dvorani hotela Union pod pokroviteljstvom generalnega konzula češkoslovaške republike dr. Otokarja Beneša. Pri proslavi se bo izvajal simfonični ciklus: Na vlast (Mojla domovina) in deli simfoničnega ciklusa: 1. Višegrad, 2. Veltava, 3. Šaraka, 4. S čeških logov in gajev, 5. Tabor in 6. Blanik. Sodelovala bosta tudi kapelnik Anton Balatke in orkester Narodnega gledališča v Ljubljani, pomnožen s člani Zveze godbenikov.

Cene vstopnic: Sedeži po 30, 25, 20,

15, 12, 10 in 8 Din; stojišča po 4 Din, za diake po 2 Din.

Vstopnice se dobi v predprodaji v Matični knjigarni na Kongresnem trgu. Istotam se dobi tudi potrebni spored z razlogo posameznih delov.

Bedřich Smetana, se je rodil v lepem češkem mestecu Litomyšl dne 2. marca 1824. Že v mladosti je kazal izvanredno glasbeno nadarjenost, kar ga je vspodbudilo, da se je z vso vnemo posvetil glasb. študijam. Bil je zelo agilne narave in neumoren delavec, kar kaže, da se je udeleževal kot organizator, učitelj, kritik-referent, skladatelj in

Dopisi.

Tržič. Dopisnik, ki se zaleta v »Napreju« na lažnjiv način vame in celo moje hčerke ne more pustiti na

miru, pozivam, da se podpiše. Dokler tega ne stori, vem, da imam opraviti z obrekovalcem in tatom časti. Padar.

Razno.

Beda je mati zločina.

V Ameriki je živel delavec O'Donnel. Do zadnjega leta je bil pošten in marljiv delavec. Z delom svojih rok je preživljal ženo in petorico otrok. Pred nekaj leti si je kupil dom, na katerega je bil že plačal 1200 dolarjev. Tedaj je prišla bolezen, ki ga je položila v posteljo. Beda je prišla v hišo in samo enkrat na dan so še jedli. Plačila na hišo so zaostala. Končno je oče toliko okrevljal, da je mislil zopet na delo. Ni bil še zdrav dokraja, ali beda ga je tirala, da je poskušal z nadčloveško močjo opravljati delo, katerega je zmožen le zdrav in krepak mož. Ni šlo. Moral je pustiti. Tedaj je prišlo najhujše. Upnik, katerega mu je dolgoval na hiši, je zagrozil, da prodaja hišo, če ne obnovi dogovorjenih plačil.

Samuel O'Donnel se je tedaj odločil za obupen čin. Zažgal je hišo, da iztirja zavarovalnico. A prišli so mu na sled in bil je aretiran radi požiga. Dva tedna kasneje je priznal krivdo. Toda O'Donnel ni hotel s sramoto omadeževane svobode. Zadnji teden ga je našel ječa mrtvega v celici. Pregriznil si je žile na roki.

»Samomor.« je razsodila hladnokrvna mrliškoogledna porota.

»Žalost in kes.« so razsodili sodni uradniki.

»Beda!« je razsodila resnica.

Tutenkhamnovo vstajanje.

Kot poročajo iz Luxorja se je odprl sarkofag faraona Tutankamena ob navzočnosti šestnajstih prič, dogodek, ki je že radi tega za arheologe važen, ker se prvič Evropejci odprli nedotaknjeno egiptovsko kraljevo grobnico. Pred 11 meseci je Carter slučajno odkril grobnico. Grobnica je bila električno razsvetljena. Ko je bil pokrov dvignjen je vze Carter s tresočimi rokami iz sarkofaga več krasnih, dobro ohranjenih rjuh, ki so odkrivala mumijo mnogo imenovane ga egiptovskega faraona. Nad glavo mrljica je ležala kraljeva krona s kačjimi ornamentami. Mumija je držala v prekrizanih rokah žezlo. Poleg so ležale naravne cvetlice, ki so bile še tako sveže, kot bi bile komaj položene v grob. Prava rakev, ki se odpre šele kasneje, je tri metre dolga in popolnoma okrašena s težkim zlatom. Je dobro ohranjena, samo pri nogi so barve nekoliko obledele.

Po neki brzojavki, dospeli iz Luxorja, so nastale med arheologom Carterjem in egiptovskim ministrstvom difference, radi česar so dela pri odpiranju grobnice ukinjena.

Egipt je bil v dobi kralja Tutankamena v rodbinskih zvezah s hetitskimi kralji. Vdova Tutankamena, kraljica Anehsen-amon se je v drugič poročila s sinom hetitskega kralja Šupilulumaša. Sploh je egiptovska aristokracija bila v krvnem sorodstvu s hetitskimi prvaki. Slavni Faraon Ramzes, ki se je dolgo bojeval s Hetiti, je v 21. letu svoje vladavine sklenil z njimi mirovno pogodbo, ki je bila protokolirana. Ta pogodba spada med prve mednarodne pismene pogodbe, ravno tako kakor hetitski zakonik, katerega objavlja v svoji knjigi prof. Hrozny. Hetiti so imeli za hudodelstva in prestopke kazni, ki so se v glavnem delile na smrtno kazen in denarne globe. Telesnih kazni, ki so bile v starih časih splošno v rabi, Hetiti niso poznali.

Gostilen in kavaren v naši državi je 194.900. Torej mora povprečno po 60 prebivalcev oziroma 12 družin (če štejemo na družino 5 članov), vzdrževati po eno gostilno. Pač največji davek.

Nadarjenost otrok. Veliko pozornost zbuja v človeškem življenju otroci, ki kažejo že v zgodnji mladosti neobičajno nadarjenost. Zgodovina pozna nešteto takih slučajev. Dovoljimo si nekatere navesti na tem mestu. — Pravečo občudovanje pri soljudeh je leta 1721. zbuja sinček nekega Danca, po imenu Henrik Heineken. Ko je bil otrok star 10 mesecev, je znal razločno

imenovati vse predmete v svoji okolici. Otroka so kmalu pričeli učiti dansko zgodovino in ko je bil star 15 mesecev, je že poznal glavne obrise svetovne zgodovine. Ko je bilo dele staro 3 leta, je obvladalo dansko zgodovino popolnoma in se je pričelo učiti francoskega in latinskega jezika. Otrok pa je na žalost umrl že v petem letu svoje starosti. Radi prevelikega duševnega dela so mu opešale moči.

Istega leta se je rodilo zelo nadarjeno dete v Franciji. Bil je to sinček nekega francoskega pridigarja. Oče ga je v drugem letu pričel učiti francoščine. Otrok se je kmalu izuril tudi v nemščini, latinščini, grščini in hebrejščini. V zgodnji mladosti je deček poznal glavna načela filozofije, matematike in cerkvene zgodovine. Od 16. do 20. leta se je deček izpopolnil v pravnih studijih, nato je umrl na vnetju možganov. Čudežno dete se je rodilo tudi l. 1800. To je bil znani Karl Witte. Že v četrtem letu je govoril latinsko. V 10 letu je začel obiskovati visoko šolo in 14 let star je dosegel doktorsko čast na filozofski fakulteti v nemškem mestu Giessen. Witte je v poznejši dobi mnogo deloval na znanstvenem polju in umrl 83 let star. Zelo mlad je pokazal svojo veliko nadarjenost tudi slavni matematik Pascal, ki je že kot 17letni mladenič spisal zanimivo razpravo o presekah krogle.

Zgodovinski viri poročajo, da je bil Torquato Tasso v mladosti zelo nadarjen. Kot 5 mesecev staro dete je čisto dobro govoril, v 7. letu starosti je že pisal verze in imel več javnih govorov. Na univerzo se je vpisal 13 let star in 4 leta pozneje je izdal prvo večje delo »Rinaldo«.

Nov rekord letala brez motorja. »Le Matin« naznanja iz Biskry, da je francoski letalec Thoret izvršil z enim potnikom na letalu brez motorja polet 39 minut ter tako prekosil Fokkerov svetovni rekord za 37 minut.

Zanimiva operacija. Ugledni danski kirurg prof. Rosing je poročal pred društvom zdravnikov o zelo zanimivi popolnoma posrečeni operaciji, ki jo je izvršil predlansko leto. Pacient je bila 34 letna ženska, ki radi boleznij v goltancu ni mogla sprejemati hrane po navadni poti. Prof. Rosing je napravil na prsih dvojen razrez kože, dvignil med njimi kožo in položil pod njo kavčukovo cev, pritrdil k nji kožo in napravil tako umetno cev. Vrhnji del umetne cevi je bil potom druge operacije pritrdjen h goltancu, nižji konec te cevi pa je bil pritrdjen k želodcu, tako, da je nastala popolnoma pravilna cev in je hrana iz ust lahko prehajala v želodec. Operacija je trajala 6 mesecev, ker je bila to prva operacija te vrste. Druge operacije ne bodo trajale tako dolgo. Pacientka je odšla iz bolnišnice zdrava in opravlja zopet svoje gospodinjske posle.

Sokratova želja.

Neki pek je tožil Sokratu, da je zelo nesrečen. Kar po vrsti so se mu obesile tri žene na drevo na vrtu. »Dragi prijatelj,« pravi Sokrat, »ali bi mogel presaditi tisto drevo na moj vrt?« Mislil je na svojo Ksantipo, če bi se morala hotela obesiti.

Lloyd George in sufragetke.

Voditeljica angleških sufragetk — žensk, ki zahtevajo zase vse politične pravice moških — je gospa Pankhurst, talentirana sicer, a zbadljiva in strupena, prav nič priključljiva. Dosedanji vodilni angleški državnik Lloyd George je govoril na nekem shodu o ženskem vprašanju in je omenil, naj bi se ženske malo bolj brigale za gospodinjsko in malo manj za politiko. Navzoča je bila tudi Pankhurstova; nič ji niso uga-jale ministrove besede in zavpila je: »Ekselencija, če bi bili Vi moj mož, bi Vas takoj zastrupila!« — Lloyd George jo pa ostro pogleda in reče: »Ne bilo

bi me treba zastrupiti, gospa; če bi bil jaz Vaš mož, bi se sam zastrupil.«

Čudežno jezero. V srednjeameriški republiki Costa Rica je vulkan Poas, ki štrli 2500 metrov nad morsk gladino. Zrelo tega ognjenika pokriva velikan-sko jezero; kar je pa na tem jezeru najbolj zanimivo, je to, da ima voda jezera popolnoma belo mlečno barvo. Vulkan bruha namreč žvepleno paro v velikih množinah in ta para daje vodi vulkanskega jezera tako mlečno-belo barvo. Stene vulkanovega žrela, ki se dvigajo nad površino jezera, so pokrite z debelo plastjo nečistega surovega žvepla. Okoli in okoli jezera pa je vsaka rast nemogoča. — Voda jezera neprenehoma na lahno valuje. Vsak čas se dvigne iz njega mogočen oblak pare s silnim šumom. Naenkrat pa se človeku zazdi, da se zbirajo na sredini jezerske gladine valovi, kakor v črnem hribu, a potem šele oko zapazi, da so to v resnici ogromne množine mehkega črnega blata. Ta blatno valovje se dviga z votlim bobnenjem višje in višje, dokler ne doseže višine sedmih metrov. Velikanski oblaki pekoče žveplene pare se dvigajo iz jezera v višavo ob gro-movitem šumenju in odevajo pokrajino tako, da postane popolnoma meglena in nevidna. — Ko se dim razprši, je jezero zopet mirno, le toliko, da narahlo valuje. Vsake poldrugo ure se ponovi ta čudovit proces. Voda v jezeru je izredno vroča. Po vsakem izbruhu se razleže žveplena para na kilometre daleč po okolici in njegovi pari mine vsaka rastlina ali živo bitje. Temu podobnega žveplene jezera ni drugod na vsej zemlji.

Žene na lovu na slone. Iz Londona je odpotovala v Sudan večja družba lovcev na slone. V družbi sta tudi dve dami. Bogata gospoda si je najela poseben parnik, v katerem se bo vozila iz Kartuma po Belem Nilu. S tega broda bodo delali izlete na lov. Za lov ima vsak član družbe posebno lovsko legitimacijo.

21 metrov dolg top. V tvornici Ruel-le na Francoskem so izdelovali te dni top, ki je največji, kar jih je izšlo doslej iz francoskih arzenalov. Dolg je 21 metrov in tehta 90.000 kg. Popoln top obsega 230 ton. Projektili so težki 420 kilogramov in nesejo na daljavo 90 km. Takele vesti se zadnje čase vedno bolj širijo in kažejo, da ima amsterdamska internacionala popolnoma prav, ko s tako vneto širi protivojno agitacijo.

Napoleonova kočija. Najvišji sodni dvor v Lipskem je razrešil zanimivo vprašanje glede lastniške pravice za Napoleonovo kočijo, ki je bila najdena na bojnem polju pri Lipskem. Kočija sta reklamirali zase angleška in nemška linija družine maršala Blücherja. Francoska vlada se že dolgo časa trudi, da bi dobila to dragoceno v svojo roko, pa ji to do danes še ni uspelo. Sodnija v Lipskem je razsodila, da pripada Napoleonova kočija, najdena na lipskem bojnem polju, po vsej pravici angleški liniji Blücherjeve družine in odbila je vse zahteve, ki jih je stavila nemška vlada. Kljub tej razsodbi pa Nemčija ne izgubi dragocene trofeje, ker so angleški lastniki sedaj darovali Napoleonovo kočijo mestu Breslavi.

Ku Kluks Klan in njegovi simboli. Kakor vsaka tajna družba, ima tudi ameriški Ku Kluks svoje znake in svoja gesla. Ko je novinec plačal deset dolarjev, dobi rdeč gumb z vpodobljeno dlanjo, razprostrto navpik. Pod omenjeno dlanjo se čitajo začetnice K. O. T. O. P. Za tujca pomenijo te črke »Vitezi otvorne dlanje« (Knights of the open palm). Za člane pa značijo: Klani venomer izpolnjujejo svoje zakletve (Klans observe their oaths persistently). Pri vходу je njih značka »belo«, pri notranjih vratih pa »nadoblast«. Potem vas vprašajo, če poznate gospoda, ki sliši na ime Kotop. Odgovorite pa: »Poznam gospoda, ki se zove Potok«. Kukulsklanec se predstavi sodruhu takole »Jaz sem klansman iz kraljevine Illinois, Klan št. 1. Chicago«. — Ta organizacija ima precej slične namene kakor laški fašisti, le da deluje še bolj tajinstveno in še bolj zločinsko.

Vešala so odpravljena! Po objavi v Službenih Novinah se bo v vsej državi izvrševala odslej smrtna kazen z ustreljenjem in ne več z obešenjem.

Ministri Stambulijskijeve vlade izpušeni na svobodo. Iz Sofije poročajo: bivši ministri Stambulijskijeve vlade Torlakev, Tomov in Manislov proti položitvi gotove kaveje.

Odlikovanje Reke. Italijanski kralj je sklenil odlikovati reško občino v znak hramosti z zlato medaljo, ki se bo dne 24. maja izročila mestni občini in pripela na občinsko zastavo.

Ženska volilna pravica v Angliji. Angleški parlament je pretekli teden sprejel zakon o razširjeni ženski volilni pravici z 288 proti 72 glasovom. Za volilno pravico so glasovali kompaktno socijalisti in konservativci. Zakon določa, da imajo enako volilno pravico kakor moški vse žene od 21 leta dalje, prejšnji zakon je določal samo volilno pravico v omejenem številu in za žene od 30. leta dalje. Po tem zakonu bodo volilke v znatnem številu nadkriljevale moške volilce. Kakor računajo, bo od 22.900.000 volilnih upravičencev nad 12.400.000 volilk.

Izdajatelj:

Oblastni odbor SSJ za Slovenijo.

Odgovorni urednik:

Jože Golmajer.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin.

Ustanovljeno leta 1852.

Teod. KORN

Ljubljana, Poljanska c. 8.

(preje Henrik Korn.)

Krovec, stavbni, galanterijski in okrasni klepar. Instalacija vodov. Naprava strelovodov. Kopališke in klosetne naprave. — Izdelovanje posod iz pločevine za firnež, barvo lak in med vsake velikosti, kakor tudi posod (škatlje) za konzerve.

Usedelauski zlet v Ljubljani!

Tvrdba

Peter Capuder

Ljubljana, Vidovdanska cesta 2

priporoča za ta izlet:

Celotne kroje kot tudi posamezne dele za U. D. R. — Vse telovadne potrebšline: majce, telovadne hlače, čelje, dalje za moški in ženske naraščaj ter članice potrebne telovadne obleke. — Zahtevajte cenike! Preskrbite si pravočasno! — Poverjeni dobavitelj potrebščin U. D. R.

MALI OGLASI

Prva mariborska delavska pekarna r. z. z o. z. v Mariboru, Tržaška cesta št. 36—38, telefon št. 324. Ustanovljeno leta 1898. Moderno in higijensko urejena pekarna priporoča svoje okusne in vedno sveže pecivo v polni teži. Pecivo se dostavlja tudi na dom.

Produktivna zadruga krojačev r. z. z o. z. v Mariboru, Ruška cesta 5, ustanovljena leto 1908 izdeluje moške in ženske obleke, ter vseh vrst uniform.

Najboljša izdelava v lastnih delavnicah. Velika zaloga različnega tu- in inozemskega volnenega blaga. Solidne cene. Točna potrežba.

Prva mariborska produktivna zadruga čevljarskih izdelkov r. z. z o. z. v Mariboru, Oražnova ul. 4. Izdelovalnica moških in ženskih čevljev. Popravila se točno in solidno izvrše!